

פרוטוקול מס. 167

מישיבת ועדת הכספים
שהתקיימה ביום ב', י"ח בכטלו תשל"ה (2.12.74), בשעה 10.00

נוכחים:

י. קריגמן - היו"ר
ע. אמורי
א. אפרח
י. גולן
צ. גרשוני
א. מלמד
פ. מיינרמן
י.ש. פלומין
ג. פת
ח. קורפו
ז. שובל
א. שוסטק

א. קרשנר - מזכיר הוועדה
ד"ר ג. קיטרון - היועץ המשפטי לוועדה
רשמה - ש. ברקת.

מוזמנים:

גב' י. זליג - מטעם משרד האוצר
גב' ש. מושכל - מטעם משרד האוצר
מר מ. פרידמן - מטעם משרד האוצר
ע. מר-חיים - מטעם משרד המסחר והתעשייה
מר י. לוינבוך - מטעם משרד החינוך והתרבות
מר י. ילון - מטעם רשות הנמלים

סדר היום

1. הודעה בדבר חילום פיצויים בהתאם לכעף 38(א) לחוק מס רכוש וקרן פיצויים.
2. הודעה בדבר ישובי ספר.
3. צו מס רכוש וקרן פיצויים (הגדלת סכום הכנסתו של בעל בנין המושכר בשכירות מוגנת), תשל"ה-1974.
4. פטור מוסדות ממש עזבון.
5. פטור מוסדות ממש שבח מקרקעין.
6. ערבות מטעם המדינה לבגד עור (1968) בע"מ.
7. ערבות למפעלים העוסקים בייצור לצרכי ביטחון.
8. ערבות מטעם המדינה להלוואות פיתוח לייזמים בשטחים המוחזקים.
9. ערבות מטעם המדינה למחן הלוואות לסטודנטים.
10. מחן ערבות מטעם המדינה לרשות הנמלים.
11. מחן ערבות מטעם המדינה לחברת קרתא בע"מ ירושלים.
12. ערבות המדינה - שינויי שערי ריבית.
13. ערבות מטעם המדינה למוסדות בנקאיים.
14. צווים לעידוד החסכון (פטור ממש הכנסה) (תיקון תכניות חסכון "עמית", "מתמיד", "הקשורת 10,000" ו"עירוח פיתוח" של בנק הדואר).

1. תשלום פיצויים בהתאם למעיף 38(א) לחוק
מס רכוש וקרן פיצויים

היו"ר י. קרגמן: אני פוהח את הישיבה. נתבקשנו על ידי שר-האוצר לאשר תשלום פיצויים למר מחמוד קאטם. (קורא מכתב שר-האוצר מיום 15 בנובמבר 1974).

אם המשטרה מעידה על כך שמדובר כאן בפעולת איבה, ואנחנו יודעים מה קורה בקרב הישוב הערבי - אני מציע לאשר את הבקשה.

ה צ ב ע ה

ההצעה אושרה

היו"ר י. קרגמן: נתבקשנו על ידי שר-האוצר לאשר תשלום פיצויים למר ברגמן (קורא מכתב שר-האוצר מיום 17 באוקטובר 1974).

ג. פת: מר ברגמן כתב לנו בעניין זה כבר בספטמבר. מאז היה פיחות, והוא בוודאי יצטרך היום לשלם הרבה יותר בשביל מכוניתו. צריך לעשות הערכה מחדשה.

גב' מושכל: אנחנו עושים זאת ממילא לפני משורת הדין, כי לפי לשון החוק לא צריך היה לשלם שום דבר.

ע. פיינרמן: מזה שלוש שנים אימצנו לעצמנו כלל שלא משלמים את מלוא הפיצוי אלא אחוז מסויים. אינני חושב שבמקרה זה - היות וממילא מציעים לפצות ב-100% - יש מקום להוסיף הפרשי פיחות.

היו"ר י. קרגמן: לא מדובר על רכישת מכונית חדשה, אלא על תיקון; התיקון בוודאי בוצע כבר לפני הפיחות.

ה. קורטו: כדאי לרשום לפנינו ~~להבא רצוי~~ לא להחזיק מכתבים זמן כל כך ממושך בחיכים.

ה צ ב ע ה

ההצעה אושרה

2. הודעה בדבר ישובי ספר לצורך מס רכוש וקרן פיצויים

גב' מושכל: ישובי הספר לצורך זה נקבעו והרשימה פורסמה מ-1972; מה שמוצע כאן זו תוספת לאותה רשימה. כמו כן מציעים למחוק מן הרשימה מספר ישובים.

צ. גרשוני: האם שר-האוצר הוא הקובע איזה מהם ישובי ספר ואיזה חדלים להיות ישובי ספר? היתה לנו ועדת משנה בראשותו של חבר הכנסת קורן, שדנה פעם בנושא אבל התברר שרק פעם בשנה אפשר לעשות בעניין זה שינויים. עצם הקביעה שישוב מסויים הוא ישוב ספר, מקנה לישובים גם זכויות אחרות, ולא רק לעניין מס רכוש וקרן פיצויים. אני חושב שגם אנהנוצריכים לבדוק את ההצעה. אם נאשר עכשיו את הרשימה ~~זאתה~~ כן נרצה להכניס בה שינויים, נצטרך להכות שנה שלימה.

ג. פת: לפי דעתי לא צריכה להיות רשימה של ישובים מסויים, אלא יש לקבוע הגדרה של רצועה מסוימת שהיא לאורך הגבול.

היו"ר י. קרגמן:

ברשימה המקורית ישנם למעלה מ-120 ישובים, ועכשיו מציעים להוסיף עליהם. כל חברי הוועדה יקבלו את

הרשימה המלאה, ויוכלו להציע שינויים.

גב' מושכל:

לפי החוק צריך השר לקבוע איזה ישובים נכללים בהסדר הזה; אם יחליטו על רצועה מסוימת, זה יכול לשמש כהנחייה לשר אבל עדין צריך יהיה לנקוב בשמות הישובים המסויימים.

ע. פיינרמן:

אם תהיה ועדה משנה, אבקש לכלול אותי בין חבריה. לא ברור לי לפי מה קבעו ישובים מסויימים חדלו

להיות ישובי ספר.

גב' מושכל:

עקרונות פועל שר-האוצר לפי המלצה משרד הבטחון בלבד. הישובים שמציעים לשנות את מעמדם כישובי ספר, כבר היום אינם מסווגים על-ידי צה"ל בתור שכאלה.

היו"ר י. קרגמן:

צריך לנהוג לפי עיקרון מסויים, ואנחנו קבענו שזה יהיה העיקרון הבטחוני. אפשר לסעון שזה ל טעה, אפשר לבקש בירור נוסף, אבל לא יכול להיות יותר מקריטריון אחד.

לפי בקשת החברים, אנחנו יכולים להקים ועדת משנה, בה ישתתפו חברי הכנסת פת, פיינרמן וקרון, שתוכל לבוא גם בדברים עם צה"ל ולברר את העניין.

מאחר ואין ערעורים על התוספת לרשימת ישובי הספר, אני מציע שנאשר את התוספת ונשאיר את הישובים שמציעים לבטל את מעמדם - לבירור בוועדה.

ה צ ב ע ה

ההצעה בתקבלה

3. צו מס רכוש וקרן פיצויים (הגדלת סכום הכנסתו של בעל בנין המושכר בשכירות מוגנת) תשל"ה-1974

היו"ר י. קרגמן:

מדובר כאן על פטור ממס רכוש לפי סעיף 40(ד) בחוק מס רכוש וקרן פיצויים. (קורא מכתב שר-האוצר

בענין פיוס 7 בנובמבר 1974).

י. פלומיין:

בעלי הבתים מקוננים מרה על שתוק ממס מימון רכש פגע בהם קשות - בוודאי יותר קשה מאשר בבעלי מוניות או עסקים. לגביהם מגיע המס לפעמים לשליש או אפילו למהצית הכנסותיהם. הואיל ומס רכש הוא גם בסיס לחישוב מס מימון רכש, צריך לדעת לעזור לפחות למעוטי-ההכנסה שביניהם, על ידי כך שנגדיל את סכום הפטור מ-6000 לירות ל-12 אלף לירות, ועבור כל קרוב נוסף 3000 במקום 1500 לירות. יש להביא בחשבון כי במידה ו"יעשו איתם חסד" ויגדילו את קיצבות הביטוח הלאומי, יתבטל למעשה הפטור שלהם. נוסף לכך אני רוצה להפנות את תשומת הלב לפטור לפי סעיף 40(ב). שם נקבע שכל מי שרכשו עד 3000 לירות, לא ישלם על כך מס רכוש וגם לא מס מימון רכש. אני חושב שצריך להגדיל את הסכום הזה ל-6000 לירות, כדי להיות הגיוניים.

היו"ר י. קרגמן:

אי אפשר להקפיץ את השיעורים ב-100 אחוז.

י. פלומיין:

כאשר טיפלנו בחוק מס מימון רכש, הכפלנו בהחלט את השווי לעומת 1972.

ג. פת:

כבר ההכנסות מביטוח לאומי עולות על הסכום הזה, ולמעשה אנחנו הורסים אותן. אף אחד לא יכול לסעון

שם-1972 ועד 1975 לא היה שינוי מקביל לסכום הזה.

קבענו מקדים של 2 כאשר אין שומה שוטפת אלא רק
השומה של 1972; אותו עיקוח צריך לחול גם

ח. קורפן:

במקרה הזה.

אני מבקש לא להצביע היום, כי הסמכות היא בידי
השר. כדאי להביא בפניו את רוח הדברים שהיו כאן,

ד"ר קטרון:

גם לגבי סעיף 40(ב) וגם לגבי סעיף 40(ד).

4. פטור מוסדות ממס עזבון

נתבקשנו על ידי שר-האוצר לקבוע את מוסד
"אורט ישראל" כמוסד לענין סעיף 6(1) לחוק
מס עזבון. (קורא מכתב שר-האוצר מיום 3 בנובמבר 1974).

היו"ר י. קרגמן:

ה צ ב ע ה
ההצעה אושרה

5. פטור מוסדות ממס שבח מקרקעין

נתבקשנו על ידי שר-האוצר לאשר תביעה
"קנדיין טכניון סוסייטי" כמוסד ציבור
לצורך סעיף 61(א) לחוק מס שבח מקרקעין (קורא מכתב שר-האוצר מיום 20 בנובמבר 1974).

היו"ר י. קרגמן:

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה

נתבקשנו על ידי שר-האוצר לקבוע את "ישיבת
טעל"י בישראל" כמוסד ציבור לצורך סעיף

היו"ר י. קרגמן:

16(א) לחוק מס שבח מקרקעין.

לא ברור לי מדוע יש כאן גזבר שהוא בעצם מוסד.

ע. פיינרמן:

זה אפשרי בהחלט.

גב' זליג:

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה

נתבקשנו על ידי שר-האוצר לאשר קביעה
"קרן פומנטו עצמאות" כמוסד ציבור לצורך
סעיף 61(א) לחוק מס שבח מקרקעין (קורא מכתב שר-האוצר מיום 27 באוקטובר 1974).

היו"ר י. קרגמן:

אני רוצה להזכיר שביקשנו את מר שטאוב
לערוך מעקב אחרי הפעילות של המוסדות האלה, כדי להבטיח שהכספים באמת מיועדים רק
למטרות שנקבעו בחוק. אין אנחנו צריכים להיכנס כאן לדיון אם הוצאות המוסד הן קטנות
או גדולות, אך צריך לדעת איך המוסדות מתנהלים ולהבטיח שיש פיקוח שימנע ניצול לרעה.
אישרנו כבר יותר מ-100 מוסדות וצריך להזכיר למר שטאוב כי אנו מצפים לדוח.

יש מוסדות שהוקמו כמוסד ללא רוח, אבל פתחו
אחרי כן אגף הפועל למטרות רוח.

ע. אמוראי:

יש להם הכנסה של 400,000 לירות מרבית,
ואי אפשר לדעת עם מי עשו את העסקים שהביאו

ח. קורפן:

להם את הריבית הזאת.

כל ההכנסות הן קודש למטרות המוסד. אנחנו צריכים
על כל פנים לקבל דיווח לגבי כל המסדות אם אמנם

היו"ר י. קרגמן:

מקיימים את החוק בענין זה.

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה

הועלו בוועדה ספיקות לגבי דשימת חברי ההנהלה
שהומצאה לנו בזמנו על ידי "מכבי - אבשלום";
עכשיו המציאו לנו תיקון, כי אמנם היחה טעות ברשימת חברי ההנהלה. אני מציע עכשיו לאשר את
הבקשה.

היו"ר י. קרגמן:

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה

6. ערבות מטעם המדינה לבגד עור (1968) בע"מ

בענין זה נתקבל מכתב משר-האוצר (קורא מכתב
שד-האוצר מיום 6 באוקטובר 1974).

היו"ר י. קרגמן:

החברה היא מוכרת. הבקשה מתבססת על היקף מכירות,
שלפני הפיחות היה חזוי ב-37 מיליון לירות.

מר מר-חיים:

היצוא היה צריך להתבצע בשנה הקרובה בהיקף של 6 מיליון דולר. נתונים אלה יהיו כמובן גדולים
יותר. לא מבקשים כתוצאה מזה הגדלת הערבות, כי מה שצריך לתת מעבר לשיעור שמבקשים כאן, יתנו
הבעלים ממקורותיהם הם. הערבות הזאת דרושה משום שהרכוש הקבוע של המפעל הוא מינימלי. הציוד
הוא בעיקרו ציוד חפירה וגזירה שאיננו בעל ערך גבוה, ואילו הרכוש הממשי שיש למפעל אלה עורות
גזורים ומעובדים לפי צוי-האופנה ובקשת הלקוחות. בעלים אחרים, במקרה הצורך, לא יוכלו להשתמש
בעורות אלה. לכן לצורך בטחונות ערכו של מוצר כזה קטן מאד. שיעור הערבויות שאנחנו נותנים
למפעל קטן והולך: בתחילה היה 30%, ועכשיו ירדנו עד 12% בהדרגה. 88% הנותרים נותנים הבעלים
מאמציהם הם. זה אחד המפעלים שהוא בעל יכולת יצוא בסכומי ענק, ואנחנו חושבים שרצוי מאד
כי המדינה תיקח את הערבות הזאת על עצמה.

אינני מבין את הדרישה של שלושה הבנקים החשובים
האלה לערבות ממסלחית. מדוע הבנק איננו לוקח קצת

ע. אמוראי:

סיכון גם על עצמו?

אם המדינה היא עריבה, היא למעשה הראשונה הנתבעת.

י. פלומיין:

אני רוצה לדעת מהו גובה השיעבוד של מלווה החסכון,
וכמו כן אני מבקש לציין בצד כל בקשה מסוג זה, מהו ההיקף הקיים של ערבויות המדינה עד עכשיו.

אני חושב שהערתו של חבר-הכנסת אמוראי נכונה אך
הנני מציע שלא לקשור את כלל הביירוים שיש לנו

צ. גרשוני:

עם הבנקים, לבקשתו של המפעל הזה. אני בעד זה שנאשר את הבקשה הזאת, ונמצא את הדרך לביירוים
עם הבנקים.

לא היום הזמן להטיף לבנקים שלא ידרשו בטחונות. מה
שהם זורשים למעשה זאת ערבות סימלית: 12,5%.

י. גולן:

אין זו ערבות סמלית כי זאת הערבות הראשונה והסכום
הוא נכבד. למרות זאת אני רוצה לתמוך בבקשה, כי זה

ע. פיינרמן:

אחד המפעלים הקלאסיים של היצוא שלנו וראוי להמיכה.

מר-חיים :
 לגבי הערה חבר-הכנסת אמוראי אני מסכים שהבנקים
 אצלנו רחוקים מלקחת סיכון. בכל מקרה שמרגישים
 כי אפשר לבקש מהמדינה השתתפות, מבקשים. יחד עם זאת קשה לבוא אליהם בטענה במקרה זה. זה
 אחד המקרים הבודדים שהצלחנו להקטין את ערבויות המדינה. מאחר וערך הסחורות הגזורות הוא
 נמוך, אני חושב שהבנקים גילו גישה חיובית כאשר הסכימו לצמצם את ערבוות הממשלה.

להערתו של חבר-הכנסת פלומין - נכון כמובן שהערבות
 הזאת לוקחת את הסיכון הראשון. מלוח הסכון מעבידים עומד עכשיו על 750 אלף לירות, ואם לא
 יבטלו מלווה חסכון לשנה הבאה יש החתיבות שכל סכום שיצטבר, יצטבר לטובת המדינה. המפעל הזה
 מעסיק 300 עובדים, ויש להניח שמדי שנה יחוספו ממקור זה 250 אלף לירות. הסכום הזה משועבד
 לנו בגין הערבות הזאת. אין לנו במפעל הזה החתיבות אחרות. בכל מקרה שיש החתיבות נוספות,
 אנחנו מציינים זאת.

ע. אמונאי:
 לפני שלושת רבעי השנה ביקשנו כמה מאזנים של חברות
 הנהנות מערבויות המדינה.

מר-חיים:
 שלחנו חוברת כזאת לכל חברי הוועדה.

ע. אמוראי:
 יש לדבר חשיבות ממדרגה ראשונה, כי אני עצמי שמעתי
 העשיין שאמר כי הוא מוותר לבקש ערבויות המדינה
 היות ואז יצטרך להמציא לוועדת הכספים את המאזנים וכל העניין לא כדאי לו. אני מציע לקבוע
 נוהג שמבקשים מאזן בכל מקרה כזה.

ה צ ב ע ה

הערבות אושרה

ז. שובל:
 אני מבקש לציין שלא השתתפתי בהצבעה.

7. ערבות למפעלים העוסקים בייצור לצרכי ביטחון

מר-חיים:
 כבר ב-1968, כאשר התחילה גיאנת בייצור תעשייתי
 לצורכי בטחון, נטינו להגדיל עד כמה שאפשר את
 מספר המפעלים שיכולים לבצע עבודות בארץ למען מערכת הבטחון, במקום שהמדינה תצטרך להשקיע
 כספים ברכישת הציוד ובייצור עצמי. הגענו לזה שעשרות מפעלים ובתי-מלאכה נכנסו למעגל הייצור,
 דבר שהעלה בצורה מהפכנית את רמתם של המפעלים האלה. היתה קרן למתן ערבויות והלוואות
 למפעלים שמייצרים למען מערכת הבטחון. בקרן היו 7 מיליון לירות, והם נגמרו לפני שנתיים.
 ניתנו הלוואות ל-55 מפעלים ובתי-מלאכה, מבלי שהיתה אפילו אגורה אחת הפסד. כל מה צריך הוא
 להחזיר עד למועד הזה, אמנם הוחזר. עכשיו מבקשים להוציא סכום מסויים לנושא הזה. המפעלים
 הם מפעלים פרטיים המקבלים הזמנות ספציפיות ממערכת הבטחון, ומערכת הבטחון השתכנעה שכושר
 הייצור של המפעלים איננו מספיק וצריך לרכוש ציוד ספציפי נוסף. יש לנו יחידה שנקראת "היחידה
 לקבלנות משנה חרושתית". זאת יחידה ששייכת לשירות המדינה מכל בחינה, היא נמצאת במשרד שלנו,
 והיא בודקת באופן ספציפי את צורכי משרד הבטחון, טיב המפעל, מיומנות הבעלים והפועלים,
 ואם היא מגיעה למסקנה חיובית זכאי המפעל להלוואה של 40%; בדרך כלל מדובר על ציוד ולא על
 מבנים, אבל לפעמים יש גם צורך במבנה משלים. כאן מדובר על ציוד מאד מתוחכם, ולא נותנים
 הלוואה למי שרוצה לרכוש מחרטה או כלי רגיל אחר. בדרך כלל הבנקים אינם מקבלים ציוד מסוג
 כזה כבטחון להלוואה של 60%, כי הציוד הספציפי איננו ניתן למימוש קל. לכן, יש פער בבטחונות.
 אנחנו מציעים לקבוע את המסגרת הזאת. הגבולנו זאת למפעלים קטנים, כשהלוואה איננה יכולה להיות
 יותר ממיליון לירות. מפעלים גדלים יסתדרו בדרך אחרת. אנחנו יודעים שיש לזה השפעה חיובית
 מרחיקה לכת והעלאת הרמה של המפעלים הקטנים. לא הגדלנו את הסכום, כי אמנם היה פיתוח אך
 אפשרויות המדינה לא גדלו.

ז. שובל:

אני כמובן תומך בבקשה הזאת. אני חושב שהענין הוכיח את עצמו. התעשייה בארץ בנויה על מפעלים קטנים ובתי-מלאכה, ולכן העמקת הייצור הבטחוני זה דבר חשוב. השאלה היא רק איך אפשר לוודא שלא תהינה חריגות ויקבלו במסגרת זאת הלוואות גם מפעלים שאינם עובדים דווקא בנושא הבטחוני. יתכן שוועדת הכספים צריכה לקבל אחת לשלושה חודשים דיווח, כדי לבדוק למי ניתנו ההלוואות במסגרת הזאת. אני מוכן להסתפק בדיווח לאחר מעשה.

י. פלומין:

אני מחייב את הענין, אבל השאלה היא האם אפשר לתת ערבות כוללת, כי לפי דעתי אנחנו חייבים לתת ערבות בנושאים מסויימים. צריך לבדוק את הצד המשפטי של הבקשה הזאת. כמו כן הייתי מבקש גם כן מידע נוסף.

מר פרידמן:

לפי חוק הערבות הקיים, שנבדק על ידי היועץ המשפטי של הוועדה, הדבר אפשרי בהחלט, אם תנאי ההלוואה אחידים. גם בחקלאות נתנו הלוואות בצורה כזאת, ויש גם תקדימים אחרים.

ע. אמוראי:

אשרנו בקשה דומה מצד שר-הקליטה עבור עולים. אז הוחלט גם על סדרי ביקורת ודיווח לוועדה.

היו"ר י. קרנמן:

לפני כמה זמן דרשנו רשימת הישובים שקיבלו הלוואות על יסוד אותה קרן שאישרנו באופן גלובלי. פעם בחצי שנה זה מספיק. אנחנו מקבלים דיווח בספטמבר או במרץ.

ז. שובל:

אני מסכים שגם במקרה זה ינהגו כך.

ח. קורפו:

המקרה הזה איננו דומה לתקדימים, לא בענין הסטודנטים ולא בענין העולים. אלה קטגוריות מאד מוגדרות, בו בזמן שכאן ימלים להיכנס כל מיני מפעלי תעשייה. אני חושב שמפעל כמו בגד עור, למשל, יכול לקבל ערבות מיוחדת, כפי שאישרנו, וגם להיכנס גדלה האחרית לתוך החוכנית הזאת.

ד"ר קיטרון:

לפי החוק יש שלוש אפשרויות: השר יכול לבקש אישור על כל ערבות באופן אינדיבידואלי; הוא גם יכול לבוא ולבקש אישור בדרך כלל; עד כה הוא לא עשה זאת, ואני מניח שגם לא יעשה זאת. הדרך השלישית היא ערבות לסוג מסויים. מה שמציעים כאן, זו דוגמה קלאטית של "סוג" שהמחוקק התכוון אליו, כי אם לא דוגמה כזאת לא ברור בשביל מה זה נכתב בכלל.

היו"ר י. קרנמן:

כל זה בא לעזור לתעשייה, ואני תומך בזאת. יש קבוצה גדלה והולכת של בתי-מלאכה בארץ העובדים בשביל

הבטחון.

ח. קורפו:

גם אני תומך בבקשה הזאת, אבל אני רוצה לציין את הספיקות שיש לי.

מר מר-חיים:

בהתאם לבקשתכם אנחנו נדווח לכם, ואז תוכלו לראות חמיד במי המדובר.

י. פלומין:

לא מציינים כאן את תקופת ההלוואה.

מר מר-חיים:

לגבי ציוד עד 4 שנים ולגבי מבנים עד 8 שנים.

י. פלומין:

אם המטרה שלשמה ניתנה ההלוואה חדלה להחייב, אפשר לקבל זאת חזרה? אני מוכן לתת להם סובסידיה, יחסית לתנאי ההלוואות בשוק, רק אם זה באמת דרוש למערכת הבטחון. מה הסנקציה אם הכסף הזה בסופו של דבר לא ישמש למטרה זו?

מר מר-חיים:

מתוך נסיון העבר אנחנו יודעים שבציוד הספציפי הזה אי אפשר לעשות שום דבר אחר, וזה אחד הקריטריונים הבסיסיים. אם הוא בכל זאת מצליח לעשות אותו מוצר גם לשוק האזרחי, הרי בעצם זה ענין חיובי

כי זה מוזיל את הוצאות הייצור. יחד עם זאת, אני בהחלט מוכן לבדוק את האפשרות שאם מקבל ההלוואה פורק עול, יחזיר את הכסף.

י. פלומין: או שישלם ריבית לפי התנאים המקובלים בשוק.

ע. פיינרמן: גם אני בדעה שצריכה להיות איזו שהיא סנקציה אם מישהו איננו עומד בתנאים שנקבעו למתן ההלוואה. אני מבקש להשקיע בזאת את המחשבה הדרושה ולהביא לנו הצעה.

מר מר-חיים: אנחנו נבדוק את זה. הסנקציה יכולה להיות בגובה הריבית, בפרעון מוקדם וכיוצ"ב. לגבי הייצוא נקבע שהמקבל ישלם 30% ריבית אם לא עמד בתנאים.

היו"ר י. קרגמן: קודם כל אנחנו מסכמים שבכל חצי שנה נקבל רשימה מחוכה יתברר למי ניתנו כספים ובאיזה תנאים. שנית, נוסיף את התנאי שאם לא משתמשים בכסף לפי היעד, יהפוך הכסף להלוואה רגילה לפתנאי השוק החופשי. אפשר בהחלט לדרוש מראש החתיבות מכל מפעל שמקבל הלוואה, שימלא אחרי התנאים האלה.

ה צ ב ע ה

ההצעה אושרה

8. ערבות מטעם המדינה להלוואות פיתוח ליזמים בשטחים המוחזקים

י. פלומין: אני מבקש להחיל את זה גם על מפעלים שיקומו, ולא רק על מפעלים קיימים.

ג. פת: זו שוב דוגמה של יחסים עם הבנקים. אני כמוכן תומך מאד בעניין הזה. אני מקווה שינתנו הלוואות מרובות למפעלים בשטחים המוחזקים, אבל נוסף לערבות הפוליטית המלאה אינני רואה מהם הקשיים המיוחדים שמצריכים ערבות מיוחדת?

מר מר-חיים: הקושי הוא קושי משפטי: במקרה שהעסק כושל ויש תביעה משפטית, השיפוט הוא לפי החוק הירדני. מטלטלים של המפעל אפשר לשעבד בארץ ואחר כך להעביר אותם לשם, אבל נדל"ן אי אפשר לשעבד בארץ הבנק איננו מוכן להחדיין לפי כללי בית המשפט הירדני. צריך להיות ברור שמדובר רק על יזמים ישראלים.

א. מלמד: אני רוצה להוסיף תנאי שהעובדים הם ישראלים.

היו"ר י. קרגמן: זה בלתי אפשרי.

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה

9. ערבות מטעם המדינה למתן הלוואות לסטודנטים

היו"ר י. קרגמן: פעם כבר שאלנו איזה סכומים הלכו לאיבוד מן הכספים שניתנו כהלוואות לסטודנטים.

מר לוינסון:

הקרן קיימת כבר 11 שנה, מחש"ד. בידי הקרן 12 מיליון לירות והערבות היא ל-6 מיליון לירות, כי הבנקים משתתפים רק ב-50%. עד היום לא היו חובות אבודים. לצערנו מחקנו חובות מסויימים על פי החלטת ההנהלה: הלוואות של סטודנטים שנפלו במלחמת ששת הימים או במלחמת יום-כיפור. נדמה לי שאחוז הפיגורים שהיה על חשבוננו, לא עלה על 15%. יואה-החשבון של החברה אמר שהגביה היא אצלנו ברמה מאד גבוהה. בהתחשב עם המצב הכללי בשנה האחרונה, הגביה היתה יותר חלשה. גובה ההלוואות נע בין 1000 ל-1300 לירות. הן ניתנו לפי קריטריונים קבועים, כאשר יוצאי אסיה ואפריקה הם בראש הסולם, היות והקרן הזקמה כדי לעודד אותם קודם כל. לפי הדוח לשנת השל"ג, יותר מ-30% ממקבלי ההלוואות היו יוצאי אסיה-אפריקה, לעומת חלקם באוכלוסיית הסטודנטים שאיננו עולה על 12%. גם לעולים החוזרים יש ניקוד גבוה. ההלוואה ניתנת באמצעות הבנקים, עם שני ערבים. ואולם הבנק איננו יכול לפתוח בהליכים משפטיים לא אישורנו. הקרן היא חברה ממשלתית, ששותפים בה מדינת ישראל, וחמשת הבנקים הגדולים. במשרד ההינוך ישנה מזכירות הקרן. האוניברסיטה רק נותנת לנו אישור שהאיש אמנם סטודנט. הקריטריון של הציונים איננו מובא בחשבון. ההנהלה קובעת בכל שנה את הקריטריונים לחלוקת ההלוואות, לפי הציונים המשתתפים מן הבקשות של הסטודנטים, לפי שיטת ניקוד מסויימת.

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה

10. מתן ערבות מטעם המדינה לרשות הנמלים

(קודא מכתב שר-האוצר מיום 10 לנובמבר 1974)

הינו"ר י. קרגמן:

לפי חוק רשות הנמלים צריכה הוועדה לאשר גם את עצם קבלת ההלוואה, וגם את הערבות.

מר פרידמן:

ג. פת:
לדעתי העניינים אינם מנוהלים ברשות הנמלים בצורה כזאת שאפשר לשבת בשקט. אני חושב שאנחנו צריכים להזמין את מנהל הרשות, אני מדבר לא רק על הנושאים הכלכליים של רשות הנמלים. צריך גם לשמוע מדוע הם רוצים היום ללוות כסף. שנית, אני שואל מדוע רשות הנמלים איננה מספיק טובה כערב לבנקים? הרי יש להם רכוש במאות מיליונים. אם הרשות איננה משלמת, הבנק לפיתוח התעשייה יכול בוודאי לממש את ההלוואה, כי הקרקע והרכוש מספיקים לכך בהחלט נוסף להכנסות הקבוצות. הצעתי היא לאשר את קבלת ההלוואה אבל לא את הערבות, ולפני זה נשמע את דברי מנהל רשות הנמלים.

ז. שובל:
מקרה זה חמור יותר מן האחרים, כי כאן מדובר בדרישה של בנק ממשלתי לערבות ממשלתית. יתכן שזה בא בגלל דרישתם של המוסדות בחוץ לארץ, אבל ידוע לי שבנקים אמריקאיים מסתפקים הרבה פעמים בטיב הלקוח, ולא הם שדורשים את הערבות הממשלתית.

ח. קורפן:
אני מתפלא על כך שהערבות היא להלוואה כולה. שאלתי היא מה זה "מאגר הירום" - זה לא ציוד לשימוש?

י. גולן:
אם הבנתי נכון, הרשות מקבלת את ההלוואה בלירות, ומחזירה אותה בלירות, ללא הצמדה?

ז. שובל:
יש 6% ביטוח הצמדה.

י. גולן:
רצוי לדעת על איזה ציוד מדובר. אני מצטרף להצעה שנקבל בוועדה סקירה על רשות הנמלים, כי מזמן לא עודכנו בנושא זה. נוכל גם להציג שאלות. כמו כן, אני גם כן בדעה שלא צריך לתת ערבות על 100%. אפשר להקטין.

י. פלומין:
האם ההלוואות שנהקבלו מגורמי חוץ הן "EARMARKED" רק לרשות הנמלים? האם ועדת השרים אישרה את ההלוואה בלירות, כלומר לפי השער הישן? אם כן, סדרי הגודל וודאי השתנו. האם הבנק לפיתוח התעשייה

כבר קיבל את ההלוואות, אם הן מטומנות במיוחד לרשות הנמלים? נראה לי ששיעור ריבית בגובה 15% איננו סביר, כי זה בסך הכל 9% והשאר ביטוח הפרשי הצמדה. האם הבנק לפיתוח תעשייה איננו מרוויח בעיסקה זו? רק אם הוא איננו מרוויח, יש הצדקה שהוא לא יקבל על עצמו סיכון ורק אז יש מקום לתת ערבות.

מר ילון:

אני רוצה קודם כל לציין שרשות הנמלים מממנת בעצמה שני שליש מהוצאות הפיתוח. כאן מדובר לא רק על החלפת ציוד אלא גם על הרחבות. זהו חלק מחקציב הפיתוח של הרשות, שאושר על ידי הממשלה. ב-1974-1975 אושר תקציב פיתוח בגודל 176 מיליון לירות, מכאן שאנו מיממנו 120 מיליון לירות; 50 מיליון לירות דרשנו מן הממשלה. כאשר הרשות קמה, קיבלנו הלוואות שונות, אבל מזה שבע שנים איננו לוקחים הלוואות בכלל. כעת מממנת הרשות את הפיתוח בשני שליש מהון עצמי ושליש מהלוואות. תקציב הפיתוח לשנה הבאה, 75-76, עוד לא אושר. ההצעה היא על 332 מיליון לירות, מתוכם דרושים רק 70 מיליון הלוואות בחוץ לארץ, וגם זה יבוא כנראה דרך הלוואות לרכישה ציוד. תוכנית החומש שלנו עודכנה לספטמבר והיא מגיעה ל-1,5 מיליארד לירות במחירים הנוכחיים. מזה נזדקק לשליש מימון לא שלנו. נמציא לוועדה את כל החומר על תקציב הפיתוח שלנו, ונעמוד לרשות הברי הוועדה במידה ונידרש.

הייתה שאלה מדוע זקוקה רשות הנמלים לערבות. היא צריכה קודם כל אישרר לעצם קבלת ההלוואה. מסגרת ההכנסות שלנו נקבעת ב-95% בחקנות. כל שינוי בתעריפים טעון אישור הממשלה, ואז הבנקים או מרים: למעשה יכולה הממשלה להביא את הרשות ל"פשיטת-יד", כי היא יכולה לקבוע בכל רגע מה יהיה הכנסותיה. צריך שהממשלה תדע כי הרשות חייבת להחזיר הלוואות. שנית - איזה נכסים יש לנו? יש לנו ציוד ורציפים, ששום בנק לא יוכל להשתמש בהם.

ג. פת:

יש גם הכנסות אחרות, בעיקר לצורך הנמל.

מר ילון:

יש איגרות חוב מיועדות לכיסוי פנסיה של עובדים. פרט לזה אין לנו שום נכסים נזילים; הכל מושקע בפיתוח.

ע. פיינרמן:

מה עם מלווה חסכון של מעבידים?

מר פרידמן:

את זה אפשר לשעבד רק דרך ערבות המדינה.

מר ילון:

משתי סיבות אלה יש צורך בערבות מלאה בשביל הבנקים.

י. גולן:

בנקים נוהגים לקחת בטחונות גם נכסים בלתי נזילים.

מר ילון:

זה נכון, כשהמדובר במפעל שבנק יכול לתפוס אתו. אף בנק לא יתפוס את רשות הנמלים כדי להפעיל אותה.

ע. פיינרמן:

מדוע יש צורך בערבות המדינה, ואי אפשר לעשות שיעבוד של ההכנסות שלכם?

מר פרידמן:

הייתי ממליץ יותר לתת ערבות.

היו"ר י. קרגמן:

הרי כל זה של המדינה, והיא נותנת ערבות לעצמה. במקום לשלם ריבית על הלוואות רגילות, נדרשת כאן ערבות בלבד.

ע. פיינרמן:

לפי דעתי צריכה הרשות לקבל ערבות המדינה, אבל לא 100%. שנית, זוהי הזדמנות מתאימה כדי לעסוק בכלל

בבעיות רשות הנמלים.

מר ילון:

נכון שהכספים הם "EARN MARKED" לציוד שאנחנו קנינו. הבנק לפיתוח התעשייה הוא מחוץ שאיננו מייקר את המלווה; הוא כמובן מקבל עמלה. ההלוואות הן בדולרים. היגשנו בקשה לוועדת השרים לפנינו כלכלה להגדיל את הסכום בלירות, בהתאם לפיחות.

אם תעביר את הכספים ישר מן הבנקים בחוץ לארץ, אתה יכול לחסוך את העמלה.

ז. שובל:

זאת עבודה מיוחדת, שאיננה בתחום מומחיותנו. חברת החשמל וגם גורמים אחרים ניסו ללכת בדרך הזאת וחזרו לעבוד באמצעות הבנק לפיתוח התעשייה. התענינו אם הדבר כדאי, והתברר לנו שמוטב כי נעסוק בנמלים ולא בבנקאות.

מר ילון:

אמנם נכון שההלוואות הן בדולרים, אבל הן מחקבלות כאשר הציוד מגיע לארץ. הציוד טרם הגיע. מדובר על מנופים כבדים במיוחד, שזמן הייצור שלהם הוא שנה וחצי. כאשר הם יגיעו, נקבל את החלק המתאים מן ההלוואה, לפי השער שיהיה אז בתוקף. ביטוח ההצמדה חל רק אחרי שההלוואה כבר נתקבלה, אבל עד אשר הציוד יגיע לארץ נהיה תלויים בשינויים בשער המטבע. כבר עכשיו דרושים יותר מ-50 מיליון לירות.

נשאלה שאלה על מאגר חירום. התברר לנו שבארץ היה חסר ציוד, יחסית זול ופשוט, אבל הובלתו בגשר האוניוני עלתה הרבה מאד. אז הוחלט שהרשות תרכוש עוד מלגזות, שיהיו מוכנות בשעת חירום. מדובר ב-8 מיליון לירות למטרה זו. ההסדר עם האוצר היה: לא טוב שהציוד ישכב במחסנים ללא פעולה, ולכן התחייבנו להעמיד אותו לרשות מ"ח בלי תמורה, כאשר הם יצטרכו אותם. אומנם זה מעבר למה שאנחנו צריכים, אבל נוכל בינתיים להשתמש בציוד. בזמנו לקח מ"ח את כל המלגזות ללוד, לצורך הגשר האוניוני.

נשאלתי על איזה ציוד מדובר. מדובר בעיקר על מנופים וציוד מכולות. מהפכת המכולות שעוברת על הנמלים זו השקעה עצומה. כל מנוף גשר, הדרוש במיוחד לכך, עולה 2 מיליון דולר. מנוף חוף למטען כללי עולה 3,5 מיליון לירות.

אם למרכבים יפסיקו את האשראי, יהיו לכם מנופים שאי-אפשר יהיה להשתמש בהם.

י. פלומין:

למעשה אנחנו מפגרים בקצב ההשקעות. מהפכת המכולות הדביקה אותנו ואת סוכני האוניות יותר מהר משחשבנו. היום מעבירים כבר יותר ממאה אלף מכולות בשנה, עם תחזית להכפלה תוך שנתיים. התקציבים הדרושים לכך הם עצומים.

מר ילון:

באיזה שלב נמצאים עכשיו בניצוח החוכנית הכוללת של נמל אשדוד?

י. גולן:

אנחנו מסיימים עכשיו שלב א'. שלב ב' פירושו פריצה של שוברי הגלים לכיוון חברת החשמל, אך בזה עוד לא התחילו. יש שלב מוקדם של פיתוח מזרח חיפה.

מר ילון:

לגבי מירווח הריבית, אינני יודע איך הבנק הגיע לסיכומים על 9%. חלקו של "אכסים" הוא רק 50%, ואילו השאר זהו מלווה רגיל מבנק בארצות הברית; הריבית שם איננה קבועה, וכבר הייתה 11%. יש אמנם האטה מסויימת, ולכן יש ירידה בעיסקות. כלומר, מן המלווה האמריקאי אפשר לומר שלא נשאר לבנק לפיתוח התעשייה כל מירווח. לגבי החלק הבלגי, יש לו מירווח. בסופו של דבר משליכים את מחיר ההון על הלוקחות, דרך התעריפים. אנחנו יודעים שרשות הנמלים משרחת את היצואנים והיבואנים, אבל היא מקבלת תנאי מימון יותר גרועים מאשר התעשיינים.

אין התנגדות, נדמה לי לאשר את ההלוואה, אבל את הערבות לא נאשר אלא לאחר בירור עם מנהל רשות הנמלים על כל

ע. פיינרמן:

הבעיות שהועלו כאן.

אני צריך לציין שמדובר על 50 מיליון לירות אבל בדולרים, והסכום יותאם לפי שינוי ערך הדולר. אותם 50 מיליון לירות הם תירגום של סכום מסויים של דולרים.

מר ילון:

ועדת השרים לענייני כלכלה, היא שצריכה לאשר את זה, כפי שהיא אישרה את הסכום של 50 מיליון לירות.

י. פלומין:

היו"ר י. קרגמן:
אני מציע שנאשר את ההלוואה לפי בקשת ועדת השרים לענייני כלכלה, אך מוטב שנמליץ להפוך את הסכום לדולרים, כדי שהחשבון יהיה נכון. ביחס לערבות, נקיים עוד בירור עם מנהל הרשות. אבקש לשלוח לפני כן חומר לחברי הוועדה. כוונתי קודם כל למאזן, ולמוכניות פיהוח כפי שתמצאו לנכון.

11. בקשת ערבות מטעם המדינה לחברת קרתא בע"מ

היו"ר י. קרגמן: (קורא מכתב שר-האוצר מיום 29 לינואר 1974)

ג. פת:
לאור המדיניות הכלכלית החדשה נדמה לי שאפשר קצת לעכב את הפרויקט הזה. צריך לבדוק אם המדובר על התחייבויות שכבר ניתנו.

מר פרידמן: זה מיועד למפונים, שכבר פונו וחייבים לשלם להם.

י. פלומין: אני מציע להגביל את זה להתחייבויות שכבר בביצוע, אבל לא לפיהוח.

ה. קורפו:
בפעם הקודמת התנינו את האישור מטעם הוועדה בתנאי שיתנו לנו סקירה וימצאו לנו מאזנים. רק בתנאי זה אישרנו 5 מיליון לירות. הם לא מילאו את התנאי. החברה הזאת קונה נכסים לא רק באזור ירושלים, אלא בכל מקום בארץ, כדי להשקיע את הכספים. אני רוצה לבדוק את זה.

היו"ר י. קרגמן: נצביע בענין זה לאחר שנקבל את החומר.

12. ערבות המדינה - שינוי שערי ריבית

היו"ר י. קרגמן: (קורא מכתב שר-האוצר מיום 10 לנובמבר 1974)

ה. קורפו: האם לא עברנו עדין את הגבול המזרח לערבויות המדינה?

מר פרידמן: הגבול הוא 3,642 מיליארד, ואילו אנחנו הגענו עד עכשיו ל-612,8 מיליון.

י. פלומין: צריך להבטיח שהעלאת שיעור הריבית איננו רטרואקטיבי על הלוואות שכבר ניתנו.

מר פרידמן:
הכוונה היא להלוואות מאותה הקרן, אך שבינתיים הוחזרו וניתנות מחדש, ולא יעלו על הלוואות שכבר ניתנו וטרם הוחזרו. נחאים את הנוסח באופן שיהיה ברור כי האחוז היגתר גבוה יוטל רק להבא. אמנם האישור של ההלוואות האלה הוא לשנתיים עד חמש שנים, אבל הקנייתנות לתצי שנה בלבד, ובכל חצי שנה זה מתחדש. באישורים שלנו כלפי הבנק בדור שלא מדובר כאן על ריבית רטרואקטיבית.

ה צ ב ע ה

ההצעה אושרה

13. ערבות מטעם המדינה למוסדות בנקאיים

(קורא מכתב שר-האוצר מיום 10 לנובמבר 1974)

היו"ר י. קרגמן:

מר פרידמן:
הכספים האלה מיועדים לאוצר. איך זה מקרה ראשון. כבר בשנות הששים פעלנו בשיטה זו, וגם אז נתבקשנו בכמה מקרים לתח ערבויות המדינה כאשר אחד הבנקים שלנו הלך לגייס כספים כדי להפקידם בידי המדינה.

ז. שובל: לגבי 35 מיליון נאמר ההיפך: זה מימון מסחרי.

מר פרידמן: זה יהיה כנראה גם כן מופקד בשלימותו, או ברובו הגדול. זה מיועד להגדלת הרזרבות שלנו.

ח. קורמן: כמה ירוויח הזה הבנק הלאומי?

מר פרידמן: כתבנו שלא יעלה על אחוז אחד, כי זה הגבול המקסימלי, אבל אנחנו מקווים שנסכם על הרבה פחות.

ח. קורמן: לבנק ישראל מותר לקבל הלואות?

מר פרידמן: אולי ממוסדות מרכזיים, אבל לא מבנקים מסחריים. על כל פנים, זאת בוודאי דרך לא רצויה.

ז. שובל: כמובן שזה לא רצוי. מדאיגה אותי העובדה שבנק ישראלי גדול, הטוב בכולם, זקוק לערבויות בשביל אשראי לא כל כך גדול בעצם.

מר פרידמן: ביחסים של בנקים אחרים עם הבנקאות הבינלאומית לא נתקלתי בדבר הזה. כנראה שהדבר נובע מכך שבנק לאומי איננו קליינט גדול מספיק, או בגלל המצב עכשיו בארץ.

היו"ר י. קרגמן: אני מציע לאשר את הבקשה.

ה צ ב ע ה

ההצעה אושרה ללא התנגדות

14. צווים לעידוד החסכון (פסור ממס הכנסה)

(קורא מכתב שר-האוצר מיום 28 באוגוסט 1974)

היו"ר י. קרגמן:

מדובר בתוכניות חסכון עממיות של הדואר.

מזכיר הוועדה א. קרשנר:
בזמנו ביקשנו חוות דעה החשב הכללי. זו תוכנית ישנה ומציעים עכשיו שיקנו בשוק איגרות חוב במקום להפקיד את הכספים אצל החשב הכללי.

מר פרידמן: בנק הדואר תיאם זאת אתנו, ואנחנו חושבים שזאת הדרך הנכונה, אם יש להם תוכנית חסכון כמו יתר הבנקים, לא יפקידו אותם אלא ירכשו ניירות ערך מאושרים לצורך זה.

ה צ ב ע ה

ההצעה אושרה